

Per e-mail: voorlichting@raadvanstate.nl

Raad van State
t.a.v. de Afdeling advisering
Postbus 20019
2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 1 juni 2016

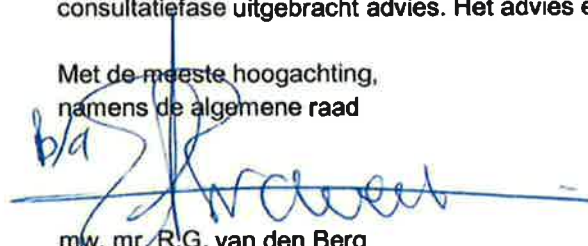
uw kenmerk: 34 466
telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 65
e-mail: e.vandenbosch@advocatenorde.nl

Betreft: wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafrecht in verband met de verheerlijking van terrorisme

Geachte leden van de Afdeling advisering,

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) heeft kennis genomen van het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafrecht in verband met de verheerlijking van terrorisme dat aan de Raad van State is voorgelegd. De adviescommissie strafrecht van de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten heeft thans een aanvullend gedaan op een reeds in de consultatiefase uitgebracht advies. Het advies en de aanvulling treft u bijgaand aan.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad

mw. mr. R.G. van den Berg
algemeen secretaris

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Fax 070 - 335 35 31

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

ADVIES (aanvulling)

Van	: adviescommissie strafrecht
Datum	: 25 mei 2016
Betreft	: de wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de strafbaarstelling van verheerlijking van terrorisme

Samenvatting

De adviescommissie strafrecht (ACS) blijft bij haar advies tot intrekking van het wetsvoorstel vanwege de in het advies d.d. 19 februari 2016 aangegeven redenen:

- Dit wetsvoorstel onderscheidt zich te weinig van het wetsvoorstel apologieverbod dat in 2005 door Donner werd voorgesteld en indertijd na hevige kritiek is ingetrokken.
- De strafbaarstelling van verheerlijking van terrorisme vormt een te grote inbreuk op de vrijheid van meningsuiting en belet het politieke debat.
- De strafbaarstelling van verheerlijking van terrorisme voegt onvoldoende toe aan het reeds bestaande pallet aan strafbaarstellingen
- Het voorstel is arbitrair, nu er onvoldoende grondslag is een onderscheid te maken tussen de gewapende strijd en terrorisme enerzijds, en vele andere zeer ernstige misdrijven anderzijds.
- Het voorstel is in strijd met de rechtszekerheid, nu onvoldoende voorzienbaar is welke uitingen strafbaar zouden zijn.
- Het voorstel brengt te grote bewijsproblemen mee om praktisch uitvoerbaar te zijn.
- Het voorstel zal het openbaar ministerie en de rechter dwingen zich in toenemende mate uit te laten over politieke zaken, hetgeen onwenselijk is.

In dat advies werden enkele subsidiaire adviezen gegeven ter verbetering van het wetsvoorstel; hoewel in het gewijzigd voorstel enkele verbeteringen zijn aangebracht, met name ten aanzien van de gebruikte definities, zijn deze onvoldoende om aan de fundamentele bezwaren tegen het voorstel tegemoet te komen. De gewijzigde Memorie van Toelichting noopt bovendien tot een reactie, nu daaruit een nieuw fundamenteel bezwaar tegen dit wetsvoorstel voortvloeit, te weten het zeer tijdsgebonden karakter ervan en de schijn van discriminatie. Ook leidt de toelichting op het begrip 'openbare orde' tot nadere bezwaren.

Dit aanvullend advies dient in samenhang met het reeds uitgebrachte advies te worden gelezen; er worden slechts enkele aanvullende opmerkingen gemaakt naar aanleiding van de belangrijkste aanpassingen in het nieuwe wetsvoorstel en de bijbehorende Memorie van Toelichting.

De strafbaarstelling voegt onvoldoende toe aan het reeds bestaande palet aan strafbaarstellingen

Op p. 5 van de Memorie van de Toelichting is de initiatiefneemster ingegaan op het door de Raad van de Rechtspraak en de NOvA aangevoerde bezwaar dat er reeds voldoende mogelijkheden zijn tot vervolging. Daarbij heeft zij de zogenaamde Context-uitspraak (ECLI:NL:RBDHA:2015:16365) bestudeerd en naar aanleiding daarvan geconcludeerd dat er een gebrek in wetgeving wordt gevoeld. Inderdaad is in die uitspraak op enkele punten vrijspraak gevolgd voor uitlatingen die niet strafbaar werden geacht; tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat de rechtbank forse gevangenisstraffen, tot zes jaar, heeft opgelegd. Daarbij zijn ook veroordelingen gevolgd, precies voor die punten die de indiener noemt: het zwaaien met vlaggen, het geven van lezingen, het

onderhouden van websites, het plaatsen van filmpjes.¹ De vrijspraak op onderdelen lijkt dan ook de mogelijkheid laakbaar gedrag aan te pakken niet te zeer te hebben beïnvloed. Integendeel, de uitspraak toont dat de rechterlijke macht in staat is op het scherpst van de snede onderscheid te maken tussen net wel en net niet strafbare uitingen; een aanvulling in wetgeving is daarvoor niet nodig. Ook bij invoering van het huidige wetsvoorstel zal immers niet elke onwelgevallige uiting, elke uiting die *shocks or disturbs*, strafbaar zijn, nu dit in strijd met art. 10 EVRM zou zijn. Overigens is de uitspraak van de rechtbank nog niet onherroepelijk, ook het Openbaar Ministerie is in beroep gegaan.

Te zeer tijdsgebonden, schijn van discriminatie

Op p. 10 van de Memorie van Toelichting is de initiatiefneemster ingegaan op de bezwaren tegen het strafbaar stellen van het verheerlijken van de gewapende strijd. Aan deze bezwaren is zij tegemoet gekomen door deze term uit het wetsvoorstel te halen. Uit de daarop gegeven toelichting wordt echter duidelijk dat het initiatiefneemster uitsluitend te doen is om het verheerlijken van de jihadstrijd. Zij stelt immers verheerlijking van andere gewapende groeperingen niet strafbaar te willen stellen. Bij de gegeven voorbeelden ten aanzien van een terroristisch misdrijf wordt deze indruk versterkt.² Daarmee wordt dit wetsvoorstel echter bijzonder verbonden aan de huidige politieke situatie. Voor strafbaarstellingen in het wetboek van strafrecht is dat onwenselijk. Het kan bovendien de schijn opwekken dat uitsluitend islamitisch religieus geïnspireerd geweld strafbaar wordt geacht, hetgeen niet alleen gevoelens van uitsluiting versterkt, maar mogelijk ook in strijd kan komen met art. 1 van de Grondwet.

Openbare orde en vrijheid van vereniging en vergadering

Blijkens de gewijzigde Memorie van Toelichting neemt de initiatiefneemster een buitengewoon brede invulling van het begrip 'openbare orde' aan, waarbij zelfs opmerkingen gemaakt binnen de beslotenheid van een vereniging, vergadering, of bijvoorbeeld familiebijeenkomst strafbaar kunnen zijn, als daarbij het risico op de koop wordt toegenomen dat anderen het verder verspreiden. Daar zouden dan ook de jongens onder kunnen vallen die elkaar lacherig en met instemming vertellen over de 'grap' van de man die in kikkerpak ladderzat een bommelding deed, als een van hen vervolgens zo dom is daar iets over op Facebook te zetten.³ De hier aangegeven vergaande interpretatie is in strijd met de rechtszekerheid en de voorzienbaarheid, temeer omdat zeker bij het plaatsen van berichten op social media niet te voorzien is welke berichten tot eventuele onrust leiden, en welke berichten niet. In ieder geval komt met het strafbaar stellen van uitingen gedaan in de beslotenheid van een vergadering ook het verenigings- en vergaderingsrecht ex art. 11 EVRM in gedrang.

Conclusies

Al met al blijft de adviescommissie strafrecht bij haar conclusie dat voor het onderhavige wetsvoorstel onvoldoende noodzaak bestaat, dat het huidige voorstel op vrijwel alle relevante onderdelen onvoldoende specifiek is, waardoor het voor de burger en de advocaat onmogelijk is vooraf vast te stellen wat strafbaar en wat niet strafbaar is, en dat het wetsvoorstel in de praktijk zal

¹ Zie bijv. overwegingen 12.55, 12.96 en 12.97, 18.99

² Memorie van Toelichting p. 12

³ rechtbank Limburg 26 april 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:3593

leiden tot onwenselijke verschillen in vervolgingsbeslissingen en tijdrovende processen.
Geadviseerd wordt dan ook het wetsvoorstel in te trekken.